

Kymenlaakson arjen turvallisuusohjelma 2024-2025

Hvltk 19.03.2024 § 25
765/00.04.01/2023

Valmistelija

Hallintoasiantuntija Taija Paju, p. 040 7104698

Sisäministeriö on vuonna 2019 julkaissut Sisäisen turvallisuuden strategian mukaiset paikallisen ja alueellisen turvallisuustyön linjaukset. Linjauksissa todetaan, että turvallisuussuunnittelu on pitkäjänteinen, järjestelmällinen ja koordinoitu prosessi paikallis- tai aluetason turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi eri toimijoiden yhteistyönä.

Vuonna 2021 valtioneuvosto hyväksyi sisäisen turvallisuuden selonteon. Sisäisen turvallisuuden selonteon tavoitteena on varmistaa sisäisen turvallisuuden kehittyminen edelleen niin, että Suomi on tulevaisuudessa entistä turvallisempi maa kaikille ihmisille ja ihmisryhmille. Selonteon mukaan Suomen sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Turvallisuuden tunne on tärkeä osa sisäistä turvallisuutta ja vahva kokemus turvallisuudesta suojaa yhteiskuntaa myös uudentalaisilta turvallisuusuhkilta.

Sisäisen turvallisuuden selonteon pohjalta laadittiin valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä vuoteen 2030 ja sille laadittiin oma toimeenpanosuunnitelma. Toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, että kun yhteiskunta muuttuu, tarvitaan uudentalaisia ratkaisuja, joilla hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään kaikissa elämänvaiheissa ja –tilanteissa usein erilaisin toimenpitein. Vaikuttavimmat toimenpiteet ovat sellaisia, joita tehdään samaan aikaan eri suunnista ja joilla on sama tavoite. Poikkihallinnollinen ja monitoimijainen yhteistyö sekä ihmisten osallisuus ovat perusta, jolla yhteinen työ toteutuu. Kymenlaakson arjen turvallisuussuunnitelman laatiminen on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpanosuunnitelman poikkihallinnollista toteuttamista maakunnan alueella.

Kymenlaakson arjen turvallisuusohjelmassa keskitytään arjen turvallisuuden tasoihin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perustyöhön, jonka sisällä on muun muassa sosioekonomisia taustatekijöitä ja niihin liitettyjä asioita ja ilmiöitä sekä niistä johdettuun ennaltaehkäisyyn ja turvallisuussuunnitteluun. Toimintakenttää minne ohjelma kytkeytyy, kuvataan seuraavassa kuvassa:

KUVA: Sisäisen turvallisuuden arvoketju ja turvallisuussuunnittelun liittymäpinta hyvinvointi- ja terveystyöhön, Sisäministeriö, 2019

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 periaatepäätöksellä linjataan niitä toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä. Sen mukaan arjen suurimpien turvallisuusongelmien taustalta löytyy lähes aina hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä haasteita. Arjen turvallisuutta voidaan parantaa tehokkaimmin parantamalla kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Tästä syystä turvallisuusohjelma on kiinteä osa alueen hyvinvointityötä. Periaatepäätöksen mukaan terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen vaatii kunnalta sekä hyvinvointialueita tietoa ja ymmärrystä asukkaiden sen hetkisestä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tilasta, niihin vaikuttavista toimista sekä tulevaisuuden muutoksia ennustavien trendien suunnista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan turvallisuuden edistämisen tulee sisältyä hyvinvointistrategioihin, turvallisuussuunnitelmiin ja asetettujen tavoitteiden ja toimien vaikutuksia arvioiviin hyvinvointikertomuksiin. Niissä täytyy ilmetä turvallisuusjohtaminen ja tapaturmien sekä väkivallan ehkäisytyö. Ennakoiva turvallisuustoiminta, kuten vaikutusten ennakoarviointi ja riskienarviointi, säästää taloudellisia resursseja. Pohjana käytetään tietoa asukkaiden hyvinvoinnin tilasta ja sen kehityssuunnista arjen turvallisuuden näkökulmasta koko maakunnassa. Hyvinvoinnin edistämisen tulee näkyä strategiassa ja asetettujen hyvinvointitavoitteiden tulee perustua arvioihin nykytilanteesta sekä mahdollisista ennustetuista kehityssuunnista.

THL:n mukaan turvallisuuden edistäminen on laajaa, moniulotteista ja monialaista poikkisektoraaalisesti tehtävää työtä. Se on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä paikallisesti ja alueellisesti. Tapaturmien ja väkivallan ehkäisy sekä laajemmin turvallisuuden edistäminen on kaikkien toimijoiden ja hallinnonalojen yhteinen asia niin kunnassa, kuin hyvinvointialueilla. Hyvinvointialueen toimijoiden on edistettävä turvallisuutta yhdessä kuntien ja muiden maakunnassa toimivien tahojen kanssa. Turvallisuustyötä tekevät käytännössä lukuisat asiantuntija- ja

viranomaistahot, kuten valtion ja kuntien viranomaiset, eri alojen ammattilaiset sekä järjestöt.

Kymenlaakson alueellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma on tehty vuosille 2020–2025. Sen valmistelu alkoi, kun Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalveluiden kuntayhtymä Kymsote perustettiin. Se on voimassa Kymenlaakson hyvinvointialueella vuoteen 2025 saakka.

Laki hyvinvointialueista (611/2021) astui voimaan heinäkuussa 2021 ja hyvinvointialueet aloittivat 1.1.2023. Laki edellyttää, että kaikilla hyvinvointialueilla tehdään yhteinen alueellinen hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma aluevaltuustokaudeksi. Kymenlaaksossa valmisteltiin laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma Kymsoten perustamisen jälkeen. Hyvinvointialueiden aloittamisen yhteydessä on päätetty päivittää vuoteen 2025 saakka voimassa oleva hyvinvointisuunnitelma vastaamaan uusia tavoitteita. Arjen turvallisuusohjelman laadinta linkittyy tähän.

Tarve arjen turvallisuusohjelman valmistelulle nousi ensimmäisen kerran esille jo alueellisen hyvinvointikertomuksen ja – suunnitelman valmistumisen jälkeen. Muille suunnitelman painopistealueille oli helppoa luoda alueelliset seurantatyöryhmät silloisen Kymeosten, kuntien ja kolmannen setorin toimijoista, mutta turvallisen arjen ja ympäristön painopisteen kokonaisuudelle ajateltiin jo tuolloin seurantaryhmäksi Kymen Turvaa. Asia jäi kuitenkin valmisteluasteelle. Covid 19-pandemian hoito vei lopulta huomion Kymen Turvan, Kymsoten ja kuntien toiminnassa.

Alla olevassa kuvassa esitellään kaikki Kymenlaakson alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteet, joiden alle vuositavoitteet asettuvat:

Kymenlaakson asukkailla on mahdollisuus:

- 1) elää päihteetöntä elämää ja saada tukea siihen**
- 2) terveellisiin elintapoihin ja hyvään mielenterveyteen**
- 3) elää turvallista arkea terveellisessä ympäristössä**
- 4) merkitykselliseen elämään**

Arjen turvallisuusohjelman prosessi lähti käyntiin keväällä 2022. Ensimmäinen prosessikuvaus alkavalle työlle on hyväksytty Kymen Turvassa (6/2022).

Prosessikuvauksen mukaan Kymenlaakson alueellinen arjen turvallisuusohjelman on määrä olla viranomaisten, kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen työväline. Prosessi alkaa syksyllä 2022 turvallisuuden tilannekuvan selvittämisellä ja indikaattoritiedon keräämisellä. Kerätyn tiedon perusteella muodostetaan alueellinen turvallisuustilannekuva (= turvallisuusohjelman kertomusosa) ja valitaan nouseviin teemoihin sopivat seurantaindikaattorit. Indikaattoreiden valinnassa käytetään THL:n ja Kuntaliiton vahvistamia seurantaindikaattoreita aluetasolla. Indikaattoreiden seuranta on tärkeä osa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointityötä ja seurantaindikaattoreilla on merkitystä kuntien valtiosuuksiin, sekä hyte-kertoimiin.

Tavoitteena oli, että kootaan edellä mainituista kertomusosan aineistoista yhteinen Kymenlaakson alueellinen turvallisuusohjelma. Ensimmäinen ohjelma kattaa vuodet 2024–2025, jotta se on yhdenmittäinen alueellisen hyvinvointisuunnitelman voimassaolon kanssa.

Kymen Turva on maakunnallinen varautumisverkosto, joka on toiminut vuodesta 2012. Sen tehtäviin kuuluu mm. ylläpitää alueellista tilannekuvaa, eli luoda yhteinen käsitys valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävistä riskeistä. Näiden pohjalta se luo painopisteet valtakunnalliseen varautumistyöhön. Se myös yhteensovittaa tilannekuvia ja toimintaa eri toimijoiden välillä. Tähän kuuluu mm. tietojen vaihtaminen, yhteisten suunnitelmien laatiminen, harjoitusten järjestäminen ja toiminnan yhteensovittaminen. Arjen turvallisuusohjelman laadinnassa Kymen turva on toiminut ohjausryhmänä.

Prosessi käynnistyi käytännön tasolla, kun Kymen Turva-verkosto ja Kymsoten (myöhemmin Kymenlaakson hyvinvointialueen) hyvinvoinnin- ja terveydenedistämisen kehittämispäällikkö kutsuivat koolle kuntien ja viranomaisten edustajat prosessin yhteiseen aloittamiseminaariin elokuussa 2022. Seminaarin jälkeen kuntia ja viranomaisia pyydettiin nimeämään omat edustajansa prosessiin.

Ensimmäinen valmisteluvaihe

Kymen Turva asetti ensimmäisen työvaiheen tavoitteeksi luoda turvallisuusohjelmatyön pohjaksi alueellisen turvallisuuden tilannekuvan ja listata indikaattorit, joilla turvallisuustilannetta mitataan ja voidaan jatkossa mitata arjen turvallisuuden näkökulmasta.

Tähän työhön kutsuttiin mukaan sisäisen turvallisuuden viranomaisia Kymenlaakson alueelta. Työryhmän kokoonpanoksi vahvistui Kaakkois-Suomen poliisi, Kymenlaakson pelastuslaitos, Kymsoten (nyk. Kymenlaakson hyvinvointialue) ensihoito, Rajavartiolaitos (Kaakkois-Suomen rajavartiosto ja Suomenlahden merivartiosto), sekä Kaakkois-Suomen ELY-keskus (liikenneturvallisuuden näkökulma). Lisäksi konsultointia tehtiin myös puolustusvoimille, koska puolustusvoimat ovat maakunnassa keskeisesti näkyvä viranomainen, vaikka eivät toimikaan sisäisen turvallisuuden toimialalla.

Tässä valmisteluvaiheessa käytiin läpi kaikki voimassa olevat kansalliset strategiat ja ohjelmat, sekä maakunnan tasolla valmistellut strategiset

asiakirjat, joilla on vaikutusta arjen turvallisuustyöhön. Tavoitteena oli katsoa, millaisin asiakirjoin arjen turvallisuustyötä ohjataan alueella ja miten ne linkittyvät toisiinsa.

Työryhmän työskenteli verkkokokousalustalla syyskusta 2022 tammikuuhun 2023 saakka. Materiaalia kerättiin myös alueellisten hyte-toimijoiden kautta ja niistä käytiin keskustelua alueellisissa hyte-työn työryhmissä syksyn 2022 ja kevättalven 2023 aikana.

Valmis tuotos, eli Kymenlaakson alueellisen arjen turvallisuusohjelman kertomusosa 2022 esiteltiin ja hyväksyttiin Kymen Turvan kokouksessa helmikuussa 2023. Kertomusosa sisältää sekä alueellista turvallisuustyötä kuvaavan osin, että turvallisuuden tilannekuva osion. Lisäksi siihen on kerätty kattavasti kaikki indikaattorit, mitkä liittyvät arjen turvallisuuteen mitä kunnissa, hyvinvointialueella ja viranomaisissa seurataan. Kertomusosa on pykälän liitteenä. Viranomaiset pitivät tärkeänä, että niiden toiminta ja lakisääteiset tehtävät kuvataan tässä yhteydessä päätöksentekijöille ja ohjelmaan tutustuville kuntalaisille. Siksi kertomusosassa on laaja kuvaus niistä.

Toinen valmisteluvaihe

Prosessin toinen valmisteluvaihe käynnistyi keväällä 2023. Kymen Turva-verkosto lähetti kuntiin, hyvinvointialueelle ja viranomaisverkostolle uuden pyynnön nimetä omat edustajansa työryhmän kakkosvaiheeseen.

Toisen vaiheen työryhmän kokoonpano on ollut laajempi, kuin ensimmäisen vaiheen kokoonpano. Mukana on edelleen sisäisen turvallisuuden viranomaisten edustajat, lisäksi kuntien nimeämiä edustajia, joko hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen toimialalta, tai vastaavasti kunnan turvallisuustyön organisaatiosta. Lisäksi mukana on Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistyksen edustaja ja puolustusvoimat.

Työryhmän tehtävä on ollut koota alueellisen arjen turvallisuusohjelman pohjaksi tavoitteet ja seurantaindikaattorit, joihin yhdessä sitoudumme kiinnittämään huomiota.

Painopisteet ovat yhteismitalliset voimassa olevan alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden kanssa toimeksiannon mukaan. Nostot on tehty ensivaiheessa valmistellun kertomusosan tilannekuvan ja indikaattoreiden perusteella. Ohjelman painopisteet kattavat vuodet 2024–2025. Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet turvallisuuden painoisteen alla vuosille 2024–2025 ovat:

Painopiste 3. MAHDOLLISUUS ELÄÄ TURVALLISTA ARKEA TERVEESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ.

TAVOITE 1: Tapaturmien ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy

TAVOITE 2: Syrjäytymisen ehkäisy

TAVOITE 3: Ympäristöterveyden edistäminen

Alueellisen arjen turvallisuussuunnitelman toivottiin vastaavan näihin tavoitteisiin. Ensimmäisessä valmisteluvaiheessa tuotiin kuitenkin esille, että arjen turvallisuus liittyy alueellamme myös Kymenlaakson

hyvinvointisuunnitelman muihin painopisteisiin. Erityisesti painopisteisiin mahdollisuus elää päihtetöntä elämää ja saada tukea siihen, sekä mahdollisuus terveisiin elintapoihin ja hyvään mielenterveyteen. Näitä asioita on sisällytetty mukaan Kymenlaakson alueellisen arjen turvallisuusohjelman tavoitteiden alle. Huomioitavaa on myös se, että osallisuus liitetään hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätöksen painopisteiden mukaan valtakunnallisesti turvallisuustyöhön. Tällöin tavoitteet sisältävät myös osallisuutta vahvistavia toimenpiteitä.

Valmistelun tässä vaiheessa käytiin läpi myös Petteri Orpon hallitusohjelma ja sieltä on nostettu esille ne kansalliset strategiat ja ohjelmat, jotka jatkuvat uudella hallituskaudella. Lisäksi prosessissa on huomioitu hallitusohjelman sitovia tavoitteita, joilla pyritään vaikuttamaan arjen turvallisuuteen. Valmisteluprosessissa on käsitelty myös THL:n ja Kuntaliiton vahvistamat indikaattorit hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden työhön hyvinvointialueella, sekä maaliskuussa 2023 valmistunut Kymenlaakson alueellinen riskiarvio siltä osin, kun sieltä nousee tavoitteita arjen työn tasolle.

Valmisteluprosessin toinen vaihe käynnistyi kevään 2023 aikana kahdella erillisellä työryhmän perehdytystapaamisella, jotka olivat saman sisältöiset ja niissä käytiin läpi ensimmäinen työryhmän tuottama Kymenlaakson turvallisuusohjelman kertomusosa 2022 ja toisen työryhmän toimeksianto ja aikataulu. Työryhmäntyöskentelyyn sovittiin syksyille yhteensä 5 kokoontumiskertaa. Kokoontumisten välillä kukin työryhmäjäs valmisteli oman organisaation kokonaisuuksia. Arjen turvallisuusohjelman luonnos valmistui marraskuun alussa 2023.

Kymenlaakson arjen turvallisuusohjelman 2024–2025 painopisteiksi on valikoitu työn toimeksiannon mukaan alueellisesta hyvinvointisuunnitelmasta nousseet tavoitteet:

MAHDOLLISUUS ELÄÄ TURVALLISTA ARKEA TERVEESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ

1. TAPATURMIEN JA LÄHISUHDENVÄKIVALLAN EHKÄISY
2. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY
3. TURVALLINEN ELINYMPÄRISTÖ

Kunkin tavoitteen alle on koottu indikaattorit, joita seurataan, sekä toimenpiteet, joihin yhdessä sitoudumme.

Jokaiselle kunnalle on tuotettu kuntakorttipohja, jota kunnat voivat halutessaan laajentaa ja käyttää oman turvallisuustyön ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyön tukena.

Kymenlaakson arjen turvallisuusohjelma 2024–2025 on kaikkia toimijoita koskeva asiakirja. Kuntakortti on puolestaan kunkin kunnan keskeisin työväline arjen turvallisuusohjelmassa.

Tuotos esiteltiin Kymen Turvan kokouksessa 27.11. 2023. Kymen Turva päätti pyytää kuntien ja alueellisten vaikuttamistoimielinten lausunnot

luonnoksesta 31. 1.2024 mennessä. Lausuntopyynnöt lähetettiin vastaajille kirjaamojen kautta. Lausunnot saatiin kaikilta Kymenlaakson kunnilta, sekä alueelliselta vammais- ja vanhusneuvostolta. Annettujen lausuntojen pohjalta ohjelmaan tehtiin tarvittavat muokkaukset, jonka jälkeen Kymen Turva- verkosto hyväksyi 9.2 kokouksessaan Kymenlaakson arjen turvallisuusohjelman 2024–2025 ja päätti lähettää sen tiedoksi Kymenlaakson kuntien päättäjille sekä hyvinvointialueen turvallisuuslautakunnan, sekä hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen lautakunnan päätöksentekijöille. Lisäksi se on toimitettu sekä kuntiin, viranomaisille, että hyvinvointialueelle jalkauttamista varten.

Kymen Turva nimeää vielä alueellisen turvallisuustyöryhmän, joka toimii hyte-työn turvallisuustyöryhmänä. Työryhmän tehtävänä on seurata arjen turvallisuusohjelman indikaattoreiden kehitystä ja koota aineistot turvallisuusohjelman vuosiraportteihin. Vuosiraportit viedään tiedoksi kuntiin, hyvinvointialueelle ja viranomaisille.

Alueellinen arjen turvallisuusohjelma sisältää kuntakortit, joihin on nostettu kuntia koskevat yhteiset tavoitteet ja seurantaindikaattorit. Kukin kunta voi hyödyntää arjen turvallisuusohjelmaa ja kuntakorttia oman turvallisuustyön ja turvallisuussuunnittelun tukena, sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden strategisen johtamisen työvälineenä oman tarpeensa mukaan.

Päätösehdotus

Hyvinvointilautakunta merkitsee Kymenlaakson arjen turvallisuussuunnitelman 2024-2025 tiedokseen ja antaa sen edelleen kunnanhallitukselle tiedoksi.

Päätös

Merkittiin tiedoksi.